

OCENE IN POROČILA — RECENSIONI E SEGNALAZIONI

La storia della Slavia Italiana. Založništvo tržaškega tiska, Št. Peter Slovenov — Trst, 1978; str. 167.

Študijski center Nediža (Centro studi »Nediža«) je od oktobra 1974 do maja 1975 v Podbenesecu (Pulfero) priredil drugi ciklus Benečanskih kulturnih dni, ki so bili posvečeni zgodovini Beneških Slovencev. V pričujoči knjigi je zbranih sedem predavanj slovenskih in italijanskih strokovnjakov, ki obravnavajo problem Beneške Slovenije od naselitve do narodnoosvobodilnega boja.

Problem srednjeveške kolonizacije, s posebnim poudarkom na slovensko v Beneški Sloveniji, je obdelal Bogo Grafenauer. Podrobneje obravnava problem naselitve Slovanov v začetku 8. stoletja na ozemlje Beneške Slovenije.

Amelio Tagliaferri je podal v svojem prispevku pregled odnosov med Slovani in Langobardi v zgodnjem srednjem veku. Dotika se tu problemov Samove države in Velike Moravske.

Tržaški zgodovinar Gaetano Perusini je prispeval razpravo o oblikah kmečkega življenja v Beneški Sloveniji. Zanimiv je opis tipa vasi na tem ozemlju ter opis pravic do soseke.

Iz pravno-zgodovinskega vidika je zanimiv prispevek Sergija Vilfana, ki obravnava avtonomijo v Beneški Sloveniji v 16., 17. in 18. stoletju.

Prispevek Karla Šiškoviča nam prinaša pregled dogodkov v Benečiji od leta 1866, ko je bila priključena italijanski državi pa do konca prve svetovne vojne. Vasilij Melik pa je prispeval pregled dogodkov od konca beneške republike pa do priključitve Benečije Italiji leta 1866. Tu je tudi zanimiv opis šestih plebiscitov, med leti 1866—1870, ki so le potrdili združitev Italije.

Zadnji je prispevek Maria Pacorja, ki obravnava stike med Slovenci in Italijani med narodnoosvobodilno vojno na tem ozemlju.

Knjiga je dober pregled zgodovinske problematike Beneške Slovenije. S tem, da je napisana v italijanskem jeziku, je dostopna tudi italijanskim krogom, kar bo brez dvoma prispevalo k objektivnejši predstavitvi Beneške Slovenije.

Miran Kafol

Tone Strojín, Dr. Henrik Tuma, veliki slovenski alpinist, publicist in politik. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 1976; str. 63.

Knjižica zasluži omembo predvsem zaradi človeka katerega obravnava. Avtorjev namen je prikazati v prvi vrsti »alpinistično« stran mnogostranskega Tume. Zato opozarja na pomen dveh objavljenih knjig Pomen in razvoj alpinizma (Ljubljana 1930) in Imenoslovje Julijskih Alp (Ljubljana 1928) ter ne-

objavljene Alpinske terminologije. Tumi ni šlo zgolj za alpinizem ali turizem v današnjem smislu. Čeprav so ga v njegovem času smatrali za najmočnejšo osebnost v slovenskem alpinizmu, ki ga je prvi pri nas »zajel tako široko in globoko kakor so ga Nemci in Angleži«, skuša avtor obrniti vso bralčevo pozornost na dejstvo, da mu je pomenil »aktivizacijo duševnega bogastva«. Žal Strojnu analiza »idejnega smisla« Tuminega planinstva ni v celoti uspela. Vzrokov je verjetno več. Na prvem mestu je gotovo zapletenost osebnosti Tume, nedodelanost in nejasnost njegovih nazorov, težak in včasih samosvoji jezik in nenazadnje avtorjeva ambicija oziroma namen pisanja. Proučevalci zgodovine našega delavskega gibanja bodo zlasti obžalovali, da Strojnu ni razčlenil Tuminih prizadevanj, da bi alpinistično aktivnost prenesel na delavce. Omeni, da je širil med njimi navdušenje za planine, bil eden izmed ustanoviteljev društva Prijatelj prirode ter da je o delavcu in prirodi pisal v Svobodi in zagrebški reviji Socialna misao. Knjižici je dodana še Tumina bibliografija člankov, recenzij, razprav in knjig, vendar le pomembnejših s planinskega področja.

Stane Granda

Vladimir Gradnik, Krvavo Posočje. Založništvo tržaškega tiska, — Založba Lipa, Trst-Koper 1977; str. 301.

»Vihar strašan, vihar grozan«, ki ga je tako preroško napovedal Simon Gregorčič in je od 1915 do 1917 besnel ob Soči, je navdihnil mnoge literarne ustvarjalce, povzročil pa je tudi pravo poplavo zgodovinskih del, ki bolj ali manj objektivno prikazuje sunke te krvave vihre. Izredne pozornosti je bila deležna še zlasti zadnja, dvanajsta soška ofenziva, »preboj ali čudež pri Kobaridu«, ki je Italijani še danes po šestdesetih letih ne morejo »prebaviti« in razmišljajo o svoji sedanji vojski kot o »esercito anti-Caporetto« (Protikobariška vojska).

Slovenci smo dali Soški fronti velik krvni davek, branili smo svojo zemljo in zato gotovo ne moremo meriti vojskovanja naših dedov ter pripadnikov drugih jugoslovanskih narodov z merili sicer imperialistične prve svetovne vojne. Naši pesniki in pisatelji so o teh dogodkih ustvarili dela, ki v ničemer ne zaostajajo za deli drugih, v te boje vpletenih narodov. Žal pa tega ne moremo reči za temeljito, na virih zgrajeno zgodovino teh bojev. Imamo sicer nekaj spominskih pregledov, delnih prikazov, ne pa celovito obdelanega prikaza dogodkov.

To vrzel je zdaj v precejšnji meri, seveda pa še ne dokončno, zapolnilo po literaturi ter spominih, ne pa po virih pisano delo Vladimira Gradnika »Krvavo Posočje«. Brat znanega slovenskega pesnika Alojza, vojaški strokovnjak ter oficir stare jugoslovanske vojske in upokojeni polkovnik JLA se je lotil odgovorne naloge natančno obdelati potek vojaških operacij, in to v privlačnem in živahnem slogu, ki ne bo k branju pritegnil zgolj zgodovinarjev in vojaških izvedencev. Pri redakciji knjige je z avtorjem sodeloval Goriški muzej pod vodstvom ravnatelja Branka Marušiča, ki je prispeval tudi spremno besedo, iz katere smo povzeli podatke o avtorju in del uvodnih misli. Kratek uvod v delo je prispeval danes že pokojni Jaka Avšič, ki naglaša vse pozitivne strani dela, kriti-